

Santeri Koskela

MOTORISTEN PERUSTAITOJEN OPETTAMINEN PÄIVÄKODIN PIHALLA

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Syyskuu 2021

TIIVISTELMÄ

Santeri Koskela: Motoristen perustaitojen opettaminen päiväkodin pihalla
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteen tutkinto-ohjelma
Syyskuu 2021

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka varhaiskasvatuksen opettajat opettavat motorisia perustaitoja päiväkodin pihalla. Motoristen perustaitojen opettaminen jaettiin kahteen osa-alueeseen, jotka olivat ohjattu liikunta ja lasten omaehtoisen liikkumisen tukeminen. Näistä kahdesta osa-alueesta muodostettiin tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymykset olivat: 1. Miten varhaiskasvatuksen opettajat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat ohjatussa liikunnassa motoristen perustaitojen harjoittelua? 2. Miten varhaiskasvatuksen opettajat tukevat lasten omaehtoista liikkumista motoristen perustaitojen näkökulmasta? Opettamista tarkasteltiin näiden kahden osa-alueen lisäksi opettamisen eri vaiheiden avulla. Opettamisen vaiheet ovat suunnittelu, toteutus ja arviointi tässä tutkimuksessa. Motoriset perustaidot rajattiin kävelyyn, juoksemiseen, hyppäämiseen, potkaisemiseen, heittämiseen, kiinni ottamiseen ja lyöntiliikkeeseen. Päiväkodin piha toimi tutkimuksen oppimisympäristönä. Oppimisympäristöön kuuluu kaikki välineet ja kiinteät rakenteet, jotka ovat saatavilla pihalla.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla kolmea varhaiskasvatuksen opettajaa syksyllä 2021. Haastattelutyypinä toimi teemahaastattelu. Haastattelut toteutettiin kasvotusten ja haastattelussa käytettiin käsittekartan mallista haastattelurunkoa. Tutkimuksen analyysi toteutettiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimuksen tulokset jäsenneltiin opettamisen eri vaiheiden mukaan. Opettamista näissä eri vaiheissa tarkasteltiin ohjatun liikunnan sekä lasten omaehtoisen liikunnan näkökulmasta. Tämän lisäksi tutkimuksen tuloksissa eriteltiin toistojen määrä sekä päiväkodin pihan ja välineiden käyttö. Nämä tekijät olivat oleellisia motoristen perustaitojen opettamisessa teorian ja aikaisemman tutkimuksen mukaan. Tuloksissa merkittäviä löytöjä oli suunnittelun ja arvioinnin puutteellisuus. Tämä suunnittelun ja arvioinnin puutteellisuus vaikutti merkittävästi toteutukseen. Suunnittelun ja arvioinnin puute saattoi pitää opetuksen sisältöjä suppeana, sillä ilman suunnittelua opettaja joutuu turvautumaan itselleen tutuimpiin keinoihin.

Avainsanat: varhaiskasvatus, motoriset perustaidot, opettaminen, ohjattu liikunta, omaehtoinen liikunta

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1	MOTORISET PERUSTAI DOT	6
2.2	LIIKUNTAKASVATUKSEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI.....	7
2.3	OPPIMISYMPÄRISTÖ ULKONA	8
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	9
3.1	TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	9
3.2	TUTKIMUKSEN LÄHESTYMISTAPA.....	9
3.3	AINEISTON KERÄÄMINEN.....	10
3.4	AINEISTON ANALYYSI.....	11
4	TUTKIMUSTULOKSET	13
4.1	MOTORISTEN PERUSTAITOJEN HARJOITTELEMISEN SUUNNITTELU	13
4.2	MOTORISTEN PERUSTAITOJEN HARJOITTELEMISEN TOTEUTUS OHJATUSSA LIIKUNNASSA....	15
4.2.1	<i>Toistojen määrä motorisia perustaitoja harjoiteltaessa</i>	16
4.2.2	<i>Päiväkodin pihan ja välineiden hyödyntäminen motorisia perustaitoja harjoiteltaessa</i>	16
4.3	ARVIOINTI.....	18
4.4	LASTEN OMAEHTOISEN LIIKKUMISEN TUKEMINEN MOTORISTEN PERUSTAITOJEN OPPIMISEN NÄKÖKULMASTA.....	18
5	POHDINTA	20
5.1	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	21
6	LÄHTEET	22

1 JOHDANTO

Fyysinen aktiivisuus lapsilla edesauttaa motoristen taitojen sekä monen muun taidon osaamista (Sääkslahti & Niemistö, 2021, s. 463). Reunamon ja Kyhälän (2016, s. 55) mukaan lapset ovat varhaiskasvatuspäivän aikana eniten fyysisesti aktiivisia ulkoilun aikana. Aikaisempi tutkimus siis osoittaa, että fyysistä aktiivisuutta tarvitaan motoristen taitojen oppimiseen ja varhaiskasvatuspäivänä sitä tapahtuu eniten ulkoilun aikana. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten varhaiskasvatuksen opettajat hyödyntävät näitä tutkimustuloksia omassa työssään. Tutkimuksen pääongelmana on, kuinka varhaiskasvatuksen opettajat opettavat motorisia perustaitoja ulkoilun aikana.

Motoriset taidot on rajattu Sääkslahden (2015, s. 56) määrittelemiin motorisiin perustaitoihin. Rajaus on tehty motorisiin perustaitoihin, sillä Sääkslahden ja Pönkön (2017, s. 140) mukaan motoristen perustaitojen harjoittelu on lähtökohta varhaiskasvatuksen liikuntakasvatukselle. Ohjaavat asiakirjat velvoittavat motoristen perustaitojen harjoittelua varhaiskasvatuksessa, jonka lisäksi ne ohjaavat millaista harjoittelun tulisi olla (Opetushallitus [OPH], 2019, s. 48). Motoristen perustaitojen harjoittelu tulee olla säännöllistä ja ohjattua (OPH, 2019, s. 48).

Tutkimuksessa tutkitaan varhaiskasvatuksen opettajia, sillä he vastaavat lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta (OPH, 2019, s. 18). Liikuntakasvatuksessa opettajan didaktiset taidot voidaan jakaa Sääkslahden (2015, s. 169) mukaan karkeasti kahteen osa-alueeseen. Nämä ovat ohjattu liikunta ja lasten omaehtoisien liikkumisen tukeminen (Sääkslahti, 2015, s. 169).

Tutkimuksen aineisto kerättiin temahaastattelulla. Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmiä käyttäen (Vuori, 2021). Päätulokset kertoivat, kuinka vähän varhaiskasvatuksen opettajat suunnittelevat toimintaa päiväkodin pihalle, jotka harjoittaisivat motorisia perustaitoja. Toiminnan toteutuksessa päätavoitteena on enemmän hauskanpito ja lasten viihtyminen, eikä motoristen perustaitojen harjoittelu. Tutkimuksen tulosten perusteella

motoristen perustaitojen harjoitteluun tulisi panostaa päiväkodin pihalla. Suunnittelun ja arvioinnin vähäisyys vaikuttaa merkittävästi toteutukseen, jonka takia motoristen taitojen harjoittelu jää yksipuoliseksi tai jopa ajoittain huomiotta kokonaan.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Sääkslahti ja Niemistö (2021, s. 463) ovat tutkineet, kuinka ulkooppimisympäristö vaikuttaa lasten motoristen taitojen kehittymiseen. On tutkittu, kuinka asuinpaikka ja asuintiheys vaikuttavat lasten eroihin motorisissa perustaidoissa. (Niemistö ym., 2019). Motoristen perustaitojen ja fyysisen aktiivisuuden välistä yhteyttä on tutkittu aikaisemmin (Iivonen ym., 2013, s. 627). Aikaisempi tutkimus painottuu motoristen taitojen oppimiseen liittyviin asioihin, kuten fyysiseen aktiivisuuteen ja oppimisympäristöön. Viime aikoina opettajan roolista lasten motoristen taitojen oppimisen suhteen on tehty niukasti tutkimusta.

2.1 Motoriset perustaidot

Lasta pyritään tukemaan kokonaisvaltaisesti liikuntakasvatuksen avulla (Sääkslahti, 2015, s. 151). Liikuntakasvatuksesta on eritelty taitoja, kuten kehontuntemus ja -hallinta sekä motoriset perustaidot (OPH, 2019, s. 47). Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti motorisiin perustaitoihin, jotka ovat yhtenä osa-alueena varhaiskasvatuksen liikuntakasvatuksessa.

Motorisia taitoja ovat liikkeet ja niiden yhdistelmät, mitkä ovat tahdonalaisia ja joilla on jokin tarkoitus. Motoriset taidot voidaan jakaa kolmeen luokkaan, jotka ovat tasapainotaidot, liikkumistaidot ja käsittelytaidot.

Tasapainotaitoja ovat staattiset ja dynaamiset tasapainotaidot. Staattiset tasapainotaidot auttavat pysymään pystyssä, näitä ovat koukistus, ojennus, kierto, kääntyminen ja heiluminen. Dynaamiset tasapainotaidot ovat staattiset tasapainotaidot liikkeessä sekä laskeutuminen, nouseminen, pysähtyminen, paikaltaan lähteminen, harhautus ja törmääminen. Liikkumistaidoilla liikutaan paikasta toiseen, joita ovat kiipeäminen, kävely, juokseminen, hyppy, hyppely ja laukkaaminen. Käsittelytaidot käsittävät kaikki taidot, joilla käsitellään välineitä, esineitä, telineitä tai ihmisiä. Käsittelytaitoja on lukuisia, joista motorisia

perustaitoja ovat heittäminen, kiinni ottaminen, potkaiseminen ja lyöntiliike. (Sääkslahti, 2015, s. 53–55)

Tutkimuksessa motoriset taidot on rajattu motoriisiin perustaitoihin, jotka ovat motoristen taitojen keskeisimpiä taitoja, millä ihminen selviää läpi elämän. Tässä tutkimuksessa motoriset perustaidot ovat käveleminen, juokseminen, hyppääminen, heittäminen, kiinni ottaminen, potkaiseminen ja lyöntiliike. (Sääkslahti 2015, s. 56)

2.2 Liikuntakasvatuksen suunnittelu, toteutus ja arviointi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2019) yleisesti painotetaan toiminnassa lasten omaehtoista toimintaa ja ohjattua toimintaa. Tässä tutkimuksessa keskitytään ohjatussa liikunnassa tapahtuvaan opettamiseen sekä lasten omaehtoisen liikkumisen tukemiseen. Sääkslahden (2015, s. 169) mukaan opettajan didaktiset taidot voidaan jakaa karkeasti näihin kahteen osa-alueeseen. Tässä tutkimuksessa opettaminen on jaettu kolmeen vaiheeseen, jotka ovat suunnittelu, toteutus ja arviointi. Varhaiskasvatuksen keskeinen työmenetelmä suunnittelulle, toiminnan toteutukselle ja arvioinnille on pedagoginen dokumentointi (OPH, 2019, s. 37).

Opettaminen lähtee liikkeelle toiminnan suunnittelulla, mitä toteutetaan yhdessä lasten, vanhempien ja ryhmän kanssa. Suunnittelun perustana toimii lasten mielenkiinnonkohteet, tiedot ja taidot, jolloin varhaiskasvatuksen toteuttaminen on yksilöllistä jokaisen lapsen kohdalla. (OPH, 2019, s. 37) Varhaiskasvatuksen suunnitteluun vaikuttaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2019) asetetut tavoitteet toiminnalle. Varhaiskasvatuksen tavoite on innostaa lapsia monipuoliseen liikkumiseen ja liikunnan iloon (OPH, 2019, s. 47). Lapset tarvitsevat motorisia taitoja liikkuaan monipuolisesti, jolloin liikuntakasvatuksen suunnittelussa tulisi motoristen taitojen olla lähtökohta.

Liikuntakasvatuksen toteuttaminen ja motoristen perustaitojen harjoittelu voi olla osa ohjattua liikuntaa tai lasten omaehtoisen liikkumisen tukemista. Liikuntakasvatuksen opettaminen jakaantuu didaktisesti siis ohjattuun toimintaan ja omaehtoisen liikkumisen tukemiseen (Sääkslahti, 2015, s. 169). Tutkimuksessa tutkitaan näitä kumpaakin opettamisen osa-aluetta.

Motorisia perustaitoja opettaessa on tärkeää toistojen suuri määrä sekä monipuolinen oppimisympäristö (Sääkslahti, 2015, s. 179). Toistojen suuri määrä on helpompi saavuttaa, jos toiminta on säännöllistä ja ohjattua (OPH, 2019, s. 48). Ohjatussa toiminnassa on helpompi saada lapset tekemään opettajan ohjaamia asioita, jolloin opettaja pystyy säätelemään motoristen taitojen harjoittelun määrää ja monipuolisuutta. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee olla tavoitteellinen ja tietoinen, jotta voi toimia näin (Ahonen, 2017, s. 273).

Opettamisen viimeisenä vaiheena on arviointi, jonka avulla liikunnan opettamisesta saadaan tavoitteiden mukaista (Heikka ym., 2009, s. 69). Arviointi siis mahdollistaa toiminnan kehittämisen tavoitteiden mukaiseksi ja näin opettamisen vastaamaan enemmän sisällöltään suunniteltuja tavoitteita palvelevaksi. Tämä mahdollistaa lasten paremman oppimisen, kun toiminta ei jumita paikoillaan vaan, sitä kehitetään ja arvioidaan lasten tarpeiden sekä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukaan (Heikka ym., 2009, s. 69).

2.3 Oppimisympäristö ulkona

Oppimisympäristö sisältää kaikki tilat ja välineet, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja laaja-alaista osaamista (Helenius & Lummelahden, 2018, s. 146). Tässä tutkimuksessa keskitytään varhaiskasvatustyksikön omaan rajattuun piha-alueeseen. Tutkimuksen oppimisympäristö kattaa varhaiskasvatustyksikön pihan kaikki välineet, tarvikkeet, telineet ja rakennukset. Oppimisympäristö on rajattu pihaan, sillä varhaiskasvatustyksikön sijainti Heleniuksen ja Lummelahden (2018, s.147) mukaan voi mahdollistaa erilaisia mahdollisuuksia. Päiväkotien fyysisellä sijainnilla ei siis ole väliä, päiväkotia voi olla kaupungin keskustassa tai luonnon helmassa, jolloin päiväkodin pihan ulkopuolella mahdollisuudet olisivat hyvinkin erilaiset. Tutkimuksessa keskitytään liikuntakasvatuksen ydinsisältöön, jolloin erilaiset mahdollisuudet eivät ole merkittävässä roolissa, jolloin ne voi rajata pois.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää varhaiskasvatuksen opettajien keinoja opettaa motorisia perustaitoja varhaiskasvatusyksikön pihalla. Tavoitteena on selvittää, millä eri menetelmillä varhaiskasvatuksen opettajat opettavat motorisia perustaitoja ohjatussa liikunnassa sekä miten he tukevat lasten omaehtoista liikkumista.

Tutkimuksen tarkoituksena on synnyttää keskustelua varhaiskasvatuksen yksiköihin motoristen perustaitojen opettamisesta ja päiväkodin pihan hyödyntämistä motoristen perustaitojen opettamisessa. Tutkimukseen osallistuvien moninaisuus ja erilaiset menetelmät antavat mahdollisesti ideoita varhaiskasvatuksen opettajille toiminnan suunnitteluun.

3.1 Tutkimuskysymykset

1. Miten varhaiskasvatuksen opettajat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat ohjatussa liikunnassa motoristen perustaitojen harjoittelua?
2. Miten varhaiskasvatuksen opettajat tukevat lasten omaehtoista liikkumista motoristen perustaitojen näkökulmasta?

3.2 Tutkimuksen lähestymistapa

Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella voi olla lukuisia piirteitä ja suuntauksia tutkimuksen luonteesta riippuen (Hirsjärvi, ym., 2015, s. 164). Tutkija joutuu siis valitsemaan, mitä kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä hän haluaa sisällyttää omaan tutkimukseensa ja minkä suuntauksen mukaan hän etenee tutkimuksessaan. Tässä tutkimuksessa tyypillisiä kvalitatiivisen tutkimuksen

piirteitä ovat ihmisten hyödyntäminen tiedonkeruussa, sillä tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelulla (Juhila, 2021). Teemahaastattelulla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Mertonin, Fiskin ja Kendallin määrittelyä teemahaastattelusta. Tähän teemahaastattelun määritelmään kuuluu ensinnäkin oletus haastateltavien kokeneen tietyn tilanteen. Toiseksi tutkija on selvittänyt ilmiön oletettuja tärkeitä asioita. Tämän myötä tutkija on päättänyt tiettyyn oletukseen aikaisempien kohtien avulla. Näiden pohjalta tutkija rakentaa haastattelurungon. Viimeisenä kohtana tutkija haastattelee tutkittavia henkilöitä selvittääkseen heidän subjektiiviset kokemuksensa asiasta. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 47) Kohdejoukon valitseminen tarkoituksen mukaisesti on laadullisen tutkimuksen piirre (Hirsjärvi, ym. 2015, s. 164). Tässä tutkimuksessa tarkoituksen mukainen kohdejoukko valikoitui tutkijalle entuudestaan tutuista varhaiskasvatuksen opettajista, joilla oli toisistaan poikkeava koulutus ja työkokemus.

3.3 Aineiston kerääminen

Koska tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää opettajien toimintaa, aineistonkeruumuodoksi valikoitui teemahaastattelu. Haastattelut kohdistuivat kolmeen varhaiskasvatuksen opettajaan. Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat entuudestaan tuttuja haastateltavalle, jolla pyrittiin haastattelutilanteen rentouteen ja luonnollisuuteen.

Aineistonkeruu oli suunniteltu siten, että jokainen haastateltava sai valita sopivan paikan haastatteluun. Kaksi haastattelua tehtiin haastateltavien työpaikalla ja yksi haastattelu tehtiin haastateltavan kotona. Haastateltavan itse valitseman paikan tarkoitus oli luoda haastattelu tilanteeseen rennompaa tunnelmaa.

Haastatteluajat sovittiin lokakuussa 2021 sähköpostin välityksellä, jokaisen haastateltavan kanssa henkilökohtaisesti. Ennen haastattelua haastateltaville lähetettiin tietosuojailmoitus, jossa kerrottiin henkilötietojen käsittelystä ja haastateltavan oikeuksista. Haastatteluiden ajankohta oli lokakuussa 2021. Kaikki haastattelut pidettiin eri päivinä. Haastatteluille oli varattu vain aloitus aika, jolloin siihen oli käytössä aikaa sen verran, mitä oli tarpeen. Haastattelujen

nauhoittamisesta kerrottiin ennen haastattelua ja nauhoitteet litteroitiin myöhemmin tekstimuotoon.

Taulukko 1. Haastateltavien tiedot

Haastateltava	Koulutus	Työkokemus
H1	Ammattikorkeakoulu Sosionomi	5 vuotta
H2	Lastentarhanopettajien opisto	30 vuotta
H3	Kasvatustieteiden kandidaatti	7 vuotta

Haastatteluita varten laadittiin käsitekartta muotoinen runko (liite 1), jota mukailten edettiin haastattelussa. Haastattelun etenivät avoimista kysymyksistä kohdennetumpiin kysymyksiin. Aluksi samasta aiheesta kysyttiin avoimesti, jonka jälkeen kysyttiin tarkentavia kysymyksiä, jos haastateltava ei ollut vielä vastannut niihin avoimessa kysymyksessä. Avointen kysymysten tarkoituksena oli saada haastateltava kertomaan omia käsityksiä mahdollisimman avoimesti ja johdattelematta motoristen perustaitojen opettamisesta päiväkodin pihalla. Tarkentavien kysymysten tarkoituksena oli varmistaa aineiston yhtenäisyys.

Haastattelut toteutuivat suunnitellusti. Haastattelujen luonne oli samanlainen haastattelutilanteissa. Vastaukset kysymyksiin vaihtelivat lyhyiden ja laajempien vastausten välillä. Haastattelut sisälsivät rungon ulkopuolisia kysymyksiä, jotka haastattelija muodosti haastateltavien vastauksista saadakseen tarkempaa tietoa vastauksen aiheesta. Haastatteluiden kesto vaihteli, sillä lyhyin haastattelu kesti 31 minuuttia ja pisin haastattelu kesti 1 tunti 12 minuuttia. Yhteensä haastattelut kestivät hieman yli 2 tuntia. Tekstimuotoon litteroituna materiaalia kertyi yhteensä 15 sivua, lyhimmän haastattelun ollessa 4 sivua ja pisimmän haastattelun 6 sivua.

3.4 Aineiston analyysi

Haastattelut toteutettiin kasvotusten, ja haastattelut tallennettiin puhelimen sanelin-sovelluksella. Tallenteet litteroitiin, jolloin mahdolliset tunnistetiedot poistettiin aineistosta ja nauhoitteen sisältö muotoiltiin luettavampaan muotoon.

Litterointi tehtiin, jotta aineistoa voidaan analysoida. Aineistossa ollaan kiinnostuneita asiasisältöihin, jolloin litterointi tehtiin sillä tarkkuudella, että asiasisällöt tulee esiin, ja suurimmat nauhoitteilla olleet epäolennaisuudet jätettiin pois litteroidusta tekstistä (Kallio, 2021).

Tutkimuksen analyysi toteutetaan laadullisen sisällönanalyysin keinoin, joka on hyvin lähellä teemoittelua (Vuori, 2021). Analyysissa käytiin kaikki haastattelut läpi, jolloin ensimmäisellä kerralla aineistosta merkattiin kaikki mielenkiintoiset ja merkittävältä vaikuttavat asiat. Toisella kerralla aineistoa alettiin käymään läpi pienemmissä osissa, jolloin aineiston merkittävimmät osat listattiin toiseen tiedostoon analyysia varten. Toisessa tiedostossa aineiston ilmauksia jäsenneltiin ja niistä etsittiin yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Näiden pohjalta aineistosta muodostettiin käsitteitä, jotka kuvaavat litteroidusta aineistosta löytyneitä asioita.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen tulokset on jäsennetty opettamisen eri vaiheiden mukaan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tutkimuksessa liikunta on jaettu ohjattuun liikuntaan ja omaehtoisen liikunnan tukemiseen.

Analyysissa toteutukseen keskittyvä osa-alueessa ohjattu liikunta ja omaehtoisen liikunnan tukeminen pidettiin erillään. Toteutuksessa erikseen analysoitiin toistojen määrää, päiväkodin pihan hyödyntämistä, välineitä ja motorisia perustaitoja. Nämä nostettiin erillisiksi analyysin kohteiksi, koska ne ovat tutkimuksen teoriasta valikoituneet merkittävät tekijät motoristen perustaitojen oppimisen kannalta.

Viimeisenä osa-alueena analyysissa on arviointi. Analyysissa arviointi yhdistettiin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, joka sisältää ohjatun liikunnan ja omaehtoisen liikkumisen tukemisen sekä muut arvioinnin kohteet aineiston niukkuuden takia.

4.1 Motoristen perustaitojen harjoittelemisen suunnittelu

Vastauksista tulee ilmi, että motoristen perustaitojen harjoitteluun päiväkodin pihalla ei käytetä suunnittelua juurikaan. Suunnittelu oli hyvinkin paljon hetkessä tapahtuvaa ja se pohjautui opettajien tekemiin havaintoihin.

”...ei siihen tarvi varsinaisesti mitään suunnittelua käyttää...” H2

”Ohjaan, mutta en suunnittele etukäteen.” H3

Opettajien toiminta perustuu vahvasti heidän omaan osaamiseensa ja heidän ammattitaitoonsa eri toiminnoista, sillä he eivät etukäteen suunnittele motoristen perustaitojen harjoittelua päiväkodin pihalla tässä tutkimuksessa.

”Suunnittelen lennosta ja rutiinilla toteuttaa.” H1

Vastauksissa tuli ilmi, että toiminnan lähtökohtana ei juurikaan ole opettajien suunnitelmat vaan toiminta lähtee lapsista ja heidän toiveistaan tai opettaja rohkaisee lasta osallistumaan ja kehittämään mielekästä tekemistä opettajan kanssa.

”Tarjoo lapsille sitä mikä tarve tai tahtotila lapsilla on.” H2

Lasten tarpeet hetkessä määrittävät toimintaa, jotka muodostuvat lasten toiveista toimintaa kohtaan sekä lasten auttamisesta, jos he eivät ohjaudu itsenäisesti leikkimään päiväkodin pihalla. Lasten toiveet otetaan huomioon esimerkiksi leikkejä valittaessa ja lapsia autetaan keksimään tekemistä päiväkodin pihalla.

”Jos on paljon sitä et lapset ei keksi tekemistä, sit alkaa kehiteleen...” H1

Vaikka suunnittelu tapahtuu vastauksien mukaan pääsääntöisesti yksin, suunnitellaan toimintaa myös yhdessä tiimin kanssa. Yksi vastaaja kertoi suunnittelevansa lasten kanssa edellä mainittujen kokoonpanojen lisäksi.

”Itsekseen sekä lasten kanssa, jos lapsilla on jotain mihin tarttua, niin sellasiin tartun.” H3

Etukäteen suunniteltua toimintaa, jossa motorisia perustaitoja harjoitellaan, olivat koko päiväkodin tapahtumat. Vastauksista tuli ilmi, että näitä erillisiä tapahtumia pidettiin ylimääräisenä arjen toiminnan päällä.

”Niitä isompia tapahtumia ei ihan hirveesti oo ollut, mut nehän on ekstraa.” H2

Toiminnan suunnittelussa tavoitteet olivat jakautuneet kolmeen kategoriaan, jotka muodostettiin vastauksista analyysissa. Kolme kategoriaa olivat lapsen tavoitteet, opettajan tavoitteet sekä yhteiset tavoitteet.

”...näitä harjoitellaan ja lisäksi liikunnan ilo on osa sitä, et se olisi kiva asia ja sitä olisi mukava tehdä.” H3

Lapsen tavoitteet muodostuivat lapsen onnistumisista ja oppimisesta, eli miten lapsi onnistuu ja miten lapsi oppii eri taitoja.

”Tavoite tulee koko ajan mukana ja et se lapsi onnistuisi ja saisi pallon kiinni session päätteeksi.” H1

Opettajan tavoitteet tulevat ohjaavista asiakirjoista, jotka kertovat toiminnan sisällön karkeasti. Opettajan oma toiminta kuuluu opettajien tavoitteisiin eli, kuinka opettaja tuovat asiakirjojen toiminnan sisältöä lasten saataville.

”Vasustahan kaikki lähtee. Se määrittelee mitä me tehdään.” H1

”Karkeesti ne tulee vasusta...” H3

4.2 Motoristen perustaitojen harjoittelemisen toteutus ohjatussa liikunnassa

Opettajan työtavat ohjatussa liikunnassa ovat kannustamista, motivointia, leikkimistä lasten mukana, oikeanlaisten tekniikoiden mallintamista sekä konkreettisesti lasten ohjaamista oikeaan suoritteeseen. Toiminnan eriyttäminen ylöspäin kanssa tuli ilmi aineistosta.

” Ohjaa sitä liikerataa, sitten seuraavalla kerralla lapsi hahmottaa paremmin.” H1

” Sanallisesti ohjaa ja olemalla itse siinä mukana.” H2

”Tsemppaan, kannustan, näytän mallia, semmonen yhteinen hauskanpito toimii kannustimena, leikin kautta.” H3

Ohjatussa liikunnassa motoristen perustaitojen harjoittelusta aineistosta tuli ilmi asioita, jotka estävät toteutusta sekä opettajien työtapoja. Ohjattua liikuntaa päiväkodin pihalla vaikeuttaa ulkopuoliset tekijät, jotka velvoittavat opettajan siirtymään tai keskeyttämään meneillään olevan toimintansa.

”Tai yhtäkkiä mulla on pitkä suunnittelu-aika iltapäivällä niin mulle sanotaan, et suunnittele aamupäivällä ja iltapäivällä mee toiseen ryhmään.” H2

”Iltapäivissä, jos pelataan polttopalloa, niin koen sen huonona, sillä vähän väliä pitää mennä juttelemaan vanhemmille hakutilanteessa.” H3

Aineistossa mainittiin kanssa, että lapset ovat tottuneet leikkimään päiväkodin pihalla enemmän vapaata leikkiä, jonka myötä lapsia on vaikeampi sitouttaa ohjattuun toimintaan.

”Ulkona lapset on enemmän tottunut siihen, että se on vapaata leikkiä.” H1

4.2.1 Toistojen määrä motorisia perustaitoja harjoiteltaessa

Toistojen määrää motorisia perustaitoja harjoiteltaessa opettajat pitävät yllä motivoimalla lasta eri tavoin. Toistojen määrään vaikuttaa motivoinnin lisäksi opettajan tietotaito sekä sen tiedon potentiaalinen käyttäminen. Lapsia motivoidaan toistamaan eri harjoitteita yhteisen tekemisen, leikin, sanallisen sekä haasteellisuuden lisäämisen kautta.

”Koitan kannustaa, et hei mä heitän kerran ja lähden pois, koitan motivoida et sitoudutaan ja tehdään useamman kerran.” H3

Aineistossa puhuttiin kanssa siitä, kuinka lapset toistavat myös oma-aloitteisesti, jolloin lasten sisäinen motivaatio on syttynyt taitojen harjoittelukselle.

”...kun joku sen oppii, niin sehän on itsensä ylittämistä ja riemuvoitto sille lapselle ja sitten se lapsi menee sitä uudestaan ja uudestaan.” H2

Opettajan tietotaito antaa ylipäättään ymmärryksen toistojen tärkeydestä taidon oppimisen kannalta. Aineistosta puhuttiin, että toistojen määrää ei mietitä, kun suunnitellaan sisältöä, jossa harjoiteltaisiin motorisia perustaitoja, jolloin teoria toistojen määrästä jää teorian tasolle ja ei pääse välttämättä käytäntöön. Näin opettajan koko potentiaali jää hyödyntämättä.

4.2.2 Päiväkodin pihan ja välineiden hyödyntäminen motorisia perustaitoja harjoiteltaessa

Päiväkodin pihassa pääsääntöisesti lapset hyödyntävät pihaa ja välineitä monipuolisesti.

”...tulee käytettyä koko pihaa ja lapset omaehtoisesti käyttää kanssa koko pihaa.” H1

”Pyörät, kolmipyöräisiä pyöriä, potkupyöriä, rekka-autot, kiipeilytelineet ja liukumäet.” H2

”Palloja, ihan kaikkea, rekkoja, lapioita, hiekkaleluja, leikit on aika fyysisiä, vaikka ne eivät ole liikuntaleikkejä.” H3

Aineistosta tuli ilmi, että opettajien pitää motivoida joitain lapsia hyödyntämään välineitä ja pihaa monipuolisemmin, kun osa lapsista valitsevat aina saman toiminnan.

”Toki on lapsia, jotka vaikka haluaisi vain keinua, niin heitä joutuu kannustamaan muihin hommiin.” H1

”...joita pitää houkutellessa, jotka esimerkiksi istuisivat hiekkalaatikolla koko ulkoilun.” H2

Päiväkodin pihalla kiinteiden rakenteiden hyödyntäminen, eri alustojen käyttö, välineet pihalla liikkumiseen ovat yläkäsitteet, joita pihalla opettajat hyödyntävät motorisia perustaitoja harjoiteltaessa.

Aineistosta ilmi tulleita kiinteitä rakenteita, joita hyödynnetään motorisia perustaitoja harjoiteltaessa ovat esimerkiksi kiipeilytelineet, penkit, rappuset, hiekkalaatikko ja pöydät. Eri alustoja hyödynnettiin kanssa, joita olivat esimerkiksi nurmikko, hiekka, laatat ja terassi.

”...penkiltä, pöydältä, rappusilta hyppäämistä.” H1

” Pallo potkitaan samalla paikalla, nurmikolla tai hiekalla.” H1

”...et juokseminen saattaisi tapahtua myös ylämäkeen ja hyppäämistä saatan antaa et hyppää jonkun esteen yli tai hyppää alas hiekkalaatikon reunalta.” H3

Yhden alustan puutteesta päiväkodin pihalla mainittiin aineistosta, sillä pihalla ei ole metsämäistä ja vaihtelevaa maastoa.

” Ainoa mikä tosta puuttuu on sellanen metsäosuus. Et olis jotain puita ja vaihtelevaa maastoo, tossa nyt ei oo.” H2

Eri alustojen monipuolinen käyttö oli enemmänkin lasten omaehtoisen liikkumisen aikana. Ohjatussa liikunnassa eri alustojen käyttö oli niukkaa päiväkodin pihalla. Välineet, joita päiväkodin pihassa hyödynnettiin, voitiin jakaa kolmeen ryhmään, jotka ovat motorisiin perustaitoihin, muuhun liikkumiseen ja leikkiin liittyvät välineet. Motorisiin perustaitoihin liittyvät välineitä olivat pallot, pikkukartiot, hyppynaru, sähkömailat, vanteet ja frisbee.

4.3 Arviointi

Toiminnan arviointi tapahtuu opettajalla itsenäisesti keskittyen oman toiminnan reflektointiin. Arviointi toimii työkaluna tulevan toiminnan suunnittelussa.

”Tavoitteet mitä on ajatellut niin onko ne toteutunut, millä tavalla ne on toteutunut, jos ne ei ole toteutunut niin mikä on mennyt pieleen.” H2

”Päänsisäisesti mikä toimii, mikä ei toimi, mitä pitäis tehdä toisin ja mihin kiinnittää huomio seuraavalla kerralla.” H3

Arvioinnissa opettajan mittarina toimii lasten motivaatio ja tekeminen toiminnan aikana.

”Arvioi niitä lasten taitoja tottakai sitä omaa, että miten onnistu, mikä fiilis lapsilla oli, mikä fiilis itselle jäi, oliko hauskaa.” H1

”Arvioin lasten motivaation kautta onnistumista. Jos on tylsää, minulla on ollut väärät keinot.” H3

Aineistosta tuli ilmi, että toiminnan sisältöä ei juurikaan arvioitu, jolloin toiminnan kehittäminen painottuu enimmäkseen siihen, että se on mahdollisimman mieluista lapsille, kun mittarina käytetään lasten motivaatiota ja tekemistä toiminnan aikana eikä esimerkiksi opettamisen tavoitteita. Arvioinnissa puuttuu toiminnan sisällön arviointi, eli ei arvioida, kuinka hyvin sisältö vastaa opettamisen tavoitteita.

4.4 Lasten omaehtoisen liikkumisen tukeminen motoristen perustaitojen oppimisen näkökulmasta

Lasten omaehtoisen liikkumisen tukeminen motoristen perustaitojen näkökulmasta opettajien rooli on huomattavasti pienempi, kuin ohjatussa liikunnassa. Opettajan rooli oli kannustaa lapsia liikkumaan. Kannustaminen oli sanallista kannustamista, motivoimista toiminnan jatkamiseen sekä toimintaan osallistumiseen kannustamista.

”Tsemppaan, kannustan, jos tulee jotain et asia selvitetään eikä sillain, et mua harmittaa ja poistun pelistä, vaan jatkuis peli, ei loppuis liian lyhyeen.” H3

Aineistossa puhuttiin lasten omaehtoisen liikkumisen mahdollistavista tekijöistä, mitä päiväkodin pihalla on. Lasten omaehtoista liikkumista mahdollistaa pienryhmissä toimiminen, jolloin opettajan on helpompi tukea lapsia.

”...sulla on siinä pienryhmässä aika hyvin sitä mahdollisuutta toteuttaa...” H2

Aineistossa kuvattiin, että lasten omaehtoinen liikkuminen tapahtuu luonnostaan, jolloin myös sen tukeminen tapahtuu luonnostaan, jolloin sitä ei myöskään suunnittele etukäteen.

” En suunnittele omaehtoista liikkumista, se vaan tapahtuu ja sitä on paljon.”
H3

5 POHDINTA

Tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset, ja niiden lisäksi saatiin selville, että motoristen perustaitojen opetukseen tulisi panostaa päiväkodin pihalla. Opettamisen eri vaiheissa suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa oli eroja siinä, kuinka paljon niihin panostettiin. Suunnittelu ja arviointi oli vähäistä tai jopa olematonta, jolloin toteutus kärsi kanssa. Suunnittelun kompastuskivi oli sen puute ja arvioinnissa keskityttiin enemmän opettajan omaan tekemisen sekä lasten arviointiin. Toiminnan sisältöä ei arvioitu ollenkaan, vaikka se vaikuttaa merkittävästi opettajan sekä lasten toimintaan.

Liikuntakasvatus päiväkotien pihalla sijoittui enimmäkseen samoille alueille sekä välineille, jolloin toiminta helposti noudatti samaa kaava ja motoristen perustaitojen oppimisen auttava vaihtelu ja monipuolisuus jäi pois (Sääkslahti, 2015, s. 179). Lasten omaehtoisen liikkumisen tukemiseen voisi panostaa enemmän, tutkimuksen tuloksista tuli ilmi, että sen annetaan suurimaksi osin mennä omalla painollaan, sen enempää asiaa miettimättä. Näen, että sitä voisi suunnitella, että miten lapsia voisi motivoida liikkumaan omaehtoisesti enemmän päiväkodin pihalla. Voihan se olla, että aluksi pitää olla ohjattua toimintaa, jota lapset voivat myöhemmin harjoittaa omaehtoisesti, kun asia on tullut tutuksi.

Ohjattua liikuntaa oli haittaamassa juoksevien asioiden hoitaminen sekä kulttuuri, jossa lapset olivat tottuneet siihen, että päiväkodin pihalla on pelkästään vapaata leikkiä. Opettajan tulisi siis varmistaa, että päiväkodin pihalla on ohjattua liikuntaa kanssa. Organisaatiossa tulisi järjestää niin, että ulkoilun aikana ei tarvitse hoitaa juoksevia asioita, jolloin voisi pitää ohjattua toimintaa huolelta myös päiväkodin pihalla.

Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen opettajien kannattaa huomioida motorisia perustaitoja opettaessa seuraavia seikkoja. Ohjatun liikunnan sekä lasten omaehtoisen liikkumisen suunnittelu ja arviointi, jolloin toiminta olisi mahdollisimman monipuolista. Ilman suunnittelua ja arviointia toiminta helposti jää suppeaksi, koska hetkessä tulee mieleen vain ne tutut ja turvalliset

toimintatavat. Monipuolisten välineiden käyttäminen sekä eri paikoissa liikkuminen myös päiväkodin pihalla. Nämä asiat huomioimalla saa paljon enemmän motoristen perustaitojen opettamisesta irti opettajana itsestään sekä lapsista.

5.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimustuloksia ei voi pitää yleistävinä, koska tutkimuksen aineisto on liian pieni. Tutkimuksen pienestä aineistosta huolimatta tutkittavat edustivat melko laajasti erilaisia taustoja. Tutkimuksessa tutkittavien taustatietojen niukkuus ja kaikkien mahdollisten ylimääräisten tunnistetietojen pois jättäminen aineistosta, mahdollistaa tutkittavien anonymiteetin vaivatta.

Tutkijan ennakkoluulot ja asenteet vaikuttavat tutkimuksen eettisyyteen, joten avaan tutkijan ennakkoluuloja, miten ne ovat vaikuttaneet tutkimuksen toteutukseen. Tutkimusta ennen tutkijalla oli käsitys, että päiväkotien pihalla ei juurikaan tapahdu liikunnan opetusta ja se mikä tapahtuu, on vähäistä. Tutkija on työskennellyt varhaiskasvatuksessa useissa eri paikoissa, jolloin ennakkoluulot pohjautuvat siellä saatuihin kokemuksiin. Tutkijan ennakkoluulot eivät juurikaan vaikuttaneet tutkimuksen etenemiseen, vaan ne oikeastaan olivat motivoimassa tutkimuksen tekemistä. Teoreettisessa viitekehyksen muodostumiseen ennakkoluulot vaikuttivat niin, että viitekehyksessä haluttiin painottaa, mitä varhaiskasvattajilta odotetaan. Jolloin teoreettisen viitekehyksen näkökulma on vahvasti keskittynyt varhaiskasvatuksen opettajan velvollisuuksiin motoristen perustaitojen opettamisen suhteen.

6 LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Vasun käyttöopas*. PS-kustannus.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. (2009). *Arvioinnista opiksi: Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa*. Printel Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2015). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- livonen, S. & Sääkslahti, A. (2014). Preschool children's fundamental motor skills: a review of significant determinants. *Early Child Development and Care* 184:7, 1107-1126. <https://doi.org/10.1080/03004430.2013.837897>
- livonen, S., Sääkslahti, A., Mehtälä, A., Villberg, J., Tammelin, H., Kulmala, S. & Poskiparta, M. (2013). Relationship between Fundamental Motor Skills and Physical Activity in 4-Year-Old Preschool Children. *Perceptual and Motor Skills*, 117(2), 627–646. <https://doi.org/10.2466/10.06.PMS.117x22z7>
- Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Kallio, A. (2021). Litterointi. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Niemistö, D., Finni, T., Haapala, E., Cantell, M., Korhonen, E. & Sääkslahti A. (2019). Environmental Correlates of Motor Competence in Children—The Skilled Kids Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2019, 16 (11), 1989. <https://doi.org/10.3390/ijerph16111989>
- Opetushallitus (2019). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

- Reunamo, J. & Kyhälä, A. L. (2016). Liikkuminen varhaiskasvatuspäivän osana. Teoksessa Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja (toim.), *Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille* (s. 54–58).
- Sääkslahti, A. (2015). *Liikunta varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Sääkslahti, A. & Niemistö, D. (2021). Outdoor activities and motor development in 2–7-year-old boys and girls. *Journal of Physical Education and Sport* vol 21, 463–468. <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.s1047>
- Sääkslahti, A. & Pönkkö, A. (2017). Liikkuva lapsi. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 136–149). PS-Kustannus.
- Vuori, J. (2021). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

